

Seraphicum Doctorem aedat, qui de plerisque differit (Serm. 9. in Hexamer.) Inter posteriores Scriptores, qui hanc partam oratione digni sunt ut legantur Emissentis. Cardin. Gotti in Opere De Veritate Christianae Religionis, atque egregius Emilius Orator & Theologus P. Segnerius in Opere lingua nostra vernacula confitetur sub hoc titulo: *L'Incredulo senza fata*.

^{44.} *Quoniam Fides Christiana, Sacra Scriptura, Theologia supernaturalis circa unam eamdem Doctrinam nobis divinitus revelatam versatur, dubium subi-
ori potest, quomodo haec tria inter se discernantur.* *E Bonaventura (Qu. 1. Pro-
log.) ubi Libris Scientiarum, seu Theologicae Scientiae Credibile subsumit cui uni-
versalibus subiectum, sequentibus verbis illud diluit. Credibile, secundum quod habet in
rationem prime veritatis, cui fides appetit propter ipse. Et super omnia persinet ad
biendum de habitat fidei. Secundum vero quod super rationem veritatis addit rationem autorita-
tis intercessio, persinet ad doctrinam Sacre Scripturae, de qua dicit Augustinus super Genes. ad
lit. Quod major est ipsi auctoritas, quam humani ingenii perspicuitas. Sed secundum
quod supra rationem veritatis, et auctoritatis addit rationem probabilitatis, pertinet
ad confirmationem praesentis Libri, in quo ponuntur rationes probantes fidem nostram.
Unde Magister dicit in Prologo, quod preceptum suum ex fidem nostram a ipsi Davidis
turis munire, hoc est, ad probandum fidem rationes adducere: non, inquit, secundum
fidei credibili, sed secundum credidit. Et sic patet: quomodo differenter est fides
de credibili, et libri de Canone Sacre Scripturae, et praenotis scriptura. Atque hac
de Revealata Doctrina fatis ac super quantum ad locum nostrum.*

49. Jam minime operum est, genitum dicere efformare. Theologie moralis Christianae, sive legitimum methodum apprehendere illam pertractandi. Et facultas eius nobilissima, atque utilissima, quam tun recte Rationis dictamina, cum revelatae præterim Religionis decreta, ad omnem morum informationem, argue ad ultimi methodi Finis affectionem pertinenter, sive suo complectit, & artificiosa methodo jandu in Scholas laudabiliter inducta proponit se declarat, et eundas suas positiones, quadam fieri potest, firmando aut etiam Sacra Scriptura, aut ecclasiastica Traditionis & Confessionis monumentis; aut Conciliorum & Pontificium Summorum Canonibus, aut veterum Patrum & subsequentium Doctorum testimoniosis, aut deum rationibus exinde deducitis plausibilis argumentatione: verbo, recurrido ad Locis Theologicos, hoc est ad communis illos fontes, unde quotquot sunt veri nominis Theologi solent, ac delectant probationes suorum dogmatum elicere, ut potens sit exhibari in doctrina sua. Et eos, qui contradicunt, arguere, quemadmodum Apostolus loquitur in Epistola Iana, Et eos, qui contradicunt, arguere, quemadmodum A-

*nam, Quinam
antiquitate
veneris Doctri-
num Scholasticum
cum qui
litteris etiam
Patrum consti-
tuimus, sicut
Incidentes,
anterioriter suo
probationem per
forte Ecclesiasticis
placitis potius loquuntur (in Epiph. ad. Titum cap. 1.)*
*Non. Nomine autem Doctrinam Sanctis Patribus posteriorum, non qualemcumque pro-
misce Scriptores, sed eos utique intelligere oportet, quos pro sua facultate ac mo-
do constat: benemeritos de Sacra Theologia, . de Scholis Catholicis, de Ecclesiis; ut
poterit eruditiss. veritatis fidei, & bona doctrina (ad. 2d. Timoth. cap. 4.) O. Magistros
non priuileios annibus (2. ad. Timoth. cap. 4.) sed potius amplectentes cum, qui se-
cundum doctrinam fidei, fidem sermonem (ad. Titum cap. 1.) prouideant, palam ex-
dice, seu scriptis loquuntur, que decant sanas doctrinam (cap. 2.). Huiusc namque
ingenii, ac temperaturae Theologii sunt, quorum auctoritas, ubi in aliquo morali
dogmate adserendo simul concurrant ante universi, aut plerique insigniores, valde
gravis ac ferme decretores existit; quia tunc plus quam probable exhibent iudicium,
fere Ecclesiasticum traditionem, juxta regulam Tertulliani (lib. de prescr.) quad
apud omnes unum est, non est erratum, sed ireditum.*

51. Probabilitas
est extrinseca
Moribus De-
dramus nos
tam a numero
quam a qualitate.
An
punctum generale
apud omnes unum est, non est proutum, sed irrationale.
52. Hinc opidio faluntur, tecumque alios praepices trahunt, qui volentes doctri-
nias suis Moribus, probabilitatem extrinsecam quam possunt maiorem conciliare, at-
que a suis futilis etiam avertere labem singularitatis five novitatis, quam con-
stat eadem prolius esse, ac fallitatem iuxta Vincenii Lirinensis monitum (in Commo-
nit, ad Hesec.) sicut dicas nova, sed nove, magna vero Theologos scribunt seu ex
propria, seu ex aliena Schola, & undeque posunt, Fautores colligunt, non tam
quaritatem quam copiam commentorum attendendo, quasi non-mixtis peplandi for-
tent Ecclesiastici Theologi, sed solum digitis numerandi. Ex quo sit, ut numerorum
manipulatio jam-patit, passim pollea in fringendis suis thesibus nomine opinionem aut
communem, aut fere communem, aut commentarem, cum tamen, si accipitorum suffi-
fragiorum numerus exigatur ad theologicam computrandi rationem, opinione illarum
habendae inc. longe minus communis, adeoque a quovis cordato Theologo deferenda
juxta D. Bonaventuram preceptionem, qui (Serm. 19. in Hexamer.) modum legitimum
fundiendi affligens, & de Commentariis Theologorum Scholasticorum loquens ita scri-
bit: in summis Magistrorum homo debet cavere, ut semper adhaeret via magis com-
mentarii. Fin.

DE HUMANIS ACTIONIBUS.

D.E. HUMANIS: ACTIONIBUS. 59.

20. Eam ad rem Cl. Propter Egnatius (in 1. lib. *Decret. de Confis.* C. Ne inno-
caris n. 347. 348. 476. *Cf. seq.*) plures recentiū dixerim. Iuris partibus, ac Theolo-
gios, qui prae dictum errorum reprehendunt. Inter alia, quae ibidem profert testimo-
nia, iure hac nota digna. Joannes Major (in 4. Sent. Qu. 2. Prot. 3.) Non solum
tertius belandus est oculus ad multitudinem dicitum, sed sapientiam cum numero con-
siderans, quia sicut duos vel tria abitores valent usus fortis; si unus oculatus mate-
riam diligenter inquirens, tres altioris inferiores videntur. Martini Navarri (in *Man-*Confess.* cap. 27. n. 289.) Communione exigitur illam opinionem, quam sex vel
septem. Autores classis rem ex profeso tractantes offerentes, quam probatum a quin-
quaginta folijs fere auctoritate priorum dicti, ut dicit Alexander relatus in Gomez-
za, Proaco. Reg. Cancelleriae. Hinc laudatus Egnatius, qui Summis sex Pontificis
titulis strenuum navavit operam in hac Romana Curia, postquam de jure verisimili-
stendis theorum, in qua flatut ex: variantibus opinioneibus, eligendam effe veriorem,
& melioribz rationibus facultam, relata contraria tanetis communis in lensu indi-
cato; hoc est a Scriptoribus altera fola auctoritate aliorum dudit, conformat cam-
domine themis praxi ipsius Romanae Curiae, dicens (n. 347.) Servator tam in Rota,
que communis opinione non negatur, quando apparet contrarium esse veriorem, &
probatoribus fabubus rationibus; quam in Sac. Congregatione Consilii, quae prepre-
ca. contingentibus sepe mandavit, ut videveretur de veritate communis op-
pinionis.*

33. Porro autem, cum evidenti & inconvenienti proflus sint apud Catholicos. & Sapientes omnes, quacumque fuerint superioris tradita, partim de Revealatae Morali praefallent, necessitate, utilitate (num. 24. & seq.) partim de Theologis Moralibus indole, ejusque propria docendi methodo (num. 90. 10. 49. &c. seq.) mirari debet et subire, qui fieri poterit, ut postremis hinc temporibus, in quibus plerique Artes ac Scientias, diuino qualitate confedit, sceleriter restauantur, & decorinatus relictus, complices Christiani nominis Theologi ac publici morum Magistrorum in perpetuanda & edocenda hac Sacra Facultate Practica tam studiose humanis rationibus velificari, tantum coequimur, & coecovimus ibi Scriptorum opinamentis famaque debet volerint, ut Theologicos communites Fontes levos Locos videantur ferme negligere: sed propter non tam Scientiam, que vere Theologia Moralis sit, suis auditoribus aut letitoribus tradidisse, quam Scientiam illius larvam deformem, incundam, infusigeram, ut pote magna ex parte expertissima Salutari illius morum Disputatione, que collatione Tridentinorum Patrum (Ieff. 41.) continetur in Libris scriptis, & sine scripto Traditionibus, que ab ipsis Christi ore ab Apostolis accepte, aut ab ipsius Apostolis Spiritu Santo dictante, quasi per manus tradita ad nos usque pervenirentur: quibus quidem praevalens Iaphneti Ecumenica Synodus constanter ultra, et in conformandis Dogmatibus, & instruandis in Ecclesia moribus.

54. Dum talia universim dico (nulli nominatim five Auctori, five Scholas; five
Cetui detrahere, aut invidiam creare intendens, sed solo amore veritatis ex-
quisiendis, ac studiis; Iuventutis praeuntemus desiderio) nihil ultra ex meo ce-
rebro fingo, nihil exaggero. Inopinante ea cuncta per se sunt uniuersitatem Literariorum
Historiarum legentes, qua est de varia Theologiae Moralis fortuna, vel ipsam
Auctorum heuymodi volumina percurrenti, vel graves attendenti Romano-
rituum (Alexander VII. in Decret. 7. Sept. 1663. & Benedictus XIV. in Epist. En-
t. apud 26. Jun. 1749.) querimonia de luxuriantium ingentiorum licentia, ac de modo
opinandi in rebus ad conscientiam pertinentibus, ateno ut non ab Evangelio simplici-
itate, Sandrom Patrum Doctrina; vel tandem serius recognoscant plurimorum
propositum, quas ab illeem Auctori us nominat inveniunt, primum florulentissima
Academie Lovaniensis, ac Parisiensis; deinde Apostolica Romana Sedes confidere; et
Christianae Disciplinae relaxatiorum. Et animarum peccatum inferentes, (Alexander
III. in Decret. citat.) tamquam latus, & periculi plena, falso, scandalo, per-
nicio, (Benedictus XIV. in Confisi. Detestabilium 19. Nov. 1752.) ut fas, tem-
perant, piarum curiarum openfias, & breviis proximas (Clemens XIII. in Decreto Cong.
Generali Sandri Romane Inquisitionis, 26. Feb. 1761.)

General. Sande Romanus Inquisitionis, 201. 1701. 171
55. Sunt igitur, quæ obiter ac per transemam prætermittimus, & noscissima
verisimilitudo, unde pluribus eadem comprobare habemus necessarium; præfertur cum Viri
in republicis literatae satia famigerant hanc operam jam occupaverint, & eorum
censores scripta finit longe latèque pervagata. Dolendum nobis magis est, quod ob
huiusceniodi doctrinam: moralium flagitia (ut ego reor, non ex perverso scri-
bitum animo, sed ex illegitima, flenduli methodo profecta) vehementius incre-
mentum.
H. 2. veritatem.

*debet & doc
num assul
ultra quam
cred pust.*

verit Ecclesie gemitus, cuius jam in pace amaritudo amarisima. Ipse namque hinc
vidit illatas Theologis Sacrae cladem, Christianae Disciplinae corruptelam, rege-
nit animabus perniciem; illuc audiit nedum plurimum Filiorum graves queritus,
sed & procacia sibila inimicorum, qui (ut Eridius probe comptum) ad ipsius
contumeliam iritatemque linguis & calamis in dies acutum, hoc preteritum no-
mine, quoq gremio luto suffineat tunc ineptos Theologos commentatores, ac tan-
tarum novitatum, errorum, subtilitatum architectos, qui ne in Portico quidem
Stoica plaustrum possent inventire. Itaque non absq caufa de Republica Christiana
folliciti optimeque meriti Viri nihil aut frequentius aut ardenter desiderant, quam
ut exadior & tum ad solidam Moralem scientiam, tum ad pietatem sinceram accomodari methodus oportendi, docendi, scribendi teneatur ab universis Romane
Communionis Theologis.

15. In Theologis. Confessionis Theologis.
36. Profecto, quam absonum simulque periculofum sit res Theologicas pertrahere, conscientie controversias examinare, forum Poli gubernare, uendo potius ratione vel autoritate humana, quam Sacra Divinorum Litteraturum, & Ecclesiasticalium Patrum oracula confutendo, quilibet intelligit qui vel solam latet Theologiae Revelatae definitiem. Audiatur, quoque, D. Bonav. [Prefat. in Confession.] Cum, secundum B. Gregorium de Cura Pastorali, fit ars artuum regimen animalium. Et occulta fini vulnera extinguitur, quam uilcerum, horrendum profecto, est vide-
re quodam Sacerdotis nostri temporis, qui Sacram Scripturam, in qua presati regi-
minis ars sufficientissime traditur, & Jura Canonica, & scripta Doctorum, in quibus
plenissime declaratur, vel per torpore legere negligunt, vel per ignorantiam nescirent;
& tamen cordis medicos in audiendis confessiobus se preferiri impudenter nos me-
tunnt: quando qui pigmentorum vim nesciunt, videri carnis medicis erubescunt. Ad
aque verba hanc apponit gloriosam peraductum P. Chrysophorus a S. Joseph Collegii Sal-
manticens. Rector in traſ. De Reg. Morum (par. 2. qu. 2. art. 2.) Hoc S. Bonav.
qui ut Ecclesie lumen nobis a ipsa Ecclesia proponit: Si de solo Sacerdote particu-
lari sic loquuntur, quid dicerebant Scriptores seu Doctores, qui pro animalium directione
universitatem scribit? Et docet sine aliquo recurso ad Doctrinam Sacram, ut in plenis
que Auditoribus patet?

57. Sed multo ante S. Joannes Chrysostratus (hom. 13. in 2. ad Cor.) quali tale
Sanctus Antonius jam prospicere, hæc protulit, quæ ad præsentem scopum faciunt perbelles.
*Chrysostomus & Augustini in-
frustrum, & Ihesu-*
*christi Di-
sciplinae Theologicae &
Dicitur, seu
prædictis seu
theoreticis,*
57. Sed multo ante S. Joannes Chrysostratus (hom. 13. in 2. ad Cor.) quali tale
Sanctus Antonius jam prospicere, hæc protulit, quæ ad præsentem scopum faciunt perbelles.
*Non igitur multorum opiniones heciamus, sed res ipsas, id est rei veritatem, inqui-
sitionem.* Quoniam autem non absurdum propter pecunias alii non crederet, sed ipsas nu-
merare, & supputare: pro rebus vero amplioribus sententiam sequi simpliciter, pre-
sumitur. Ceterum cum habeamus exactissimam trutinam, & gnomonem, & regulam, Divinarum,
in quam, Legam assertionem? Et id oleo, & ovo omnes vos, ut reliquias quid-
nam hunc vel illi videatur, & quo bis a Scripturis haec omnia inquirite. Ac merito
quidem; tanta est enim Christianorum profunditas Litterarum, inquietabat S. Aug. (Ep.
ad Volusianum) ut in eis quotidie proficerem, si eas solas ab incerte pueris nigra
ad decrepitam senectutem maximo otio, summo studio, meliore ingento conaser addi-
sefera. Hinc cum variis ipse difficultatum flumus pulsatorem circa substantiam Dei
incorpoream, & immutabilem, quam olim ex Platonice Libris didicerat, iolla Scriptura-
rum lectio fatus est ex illisdem feliciter emeritis (Lib. 7. Confes. c. 20. & 21.)
*Avidissime arripi venerabilem sylam spiritus tui, & praeterea ceteris Apostolum Pau-
lum, & pertinere illi queationes.* In illos libros me propterea, priuimus Scripturas
tus confidemus, credo voluisse incurrire, ut cum posita in Libris tuis manufactus
esset, discernemus atque distinguemus, quia intercedit inter præceptum & con-
fessionem, inter videntes quae condimunt fit, ne videntes quae. & viam ducentem ad
beatissimam patriam, non tantum cernendam, sed & inhabitantandam.

Scripturae & Patrum quibusq[ue] q[ui]dam aliis Theologis Moralis famularis existit.

Minoris tamen mali loco habendum foret; si inflatus ferme Scripturis Parabolique, quasi exortis aut supervacaneis, morum doctrina expolta fuisset (quod a non paucis posterioris aevi Authoribus facilitatum sutille negari certe non posset, quicunque demum illi sunt; quod perscrutari minime ad me attinet). Periecles longe major, ac plane intoleranda in eo veritate, quod tum Scripturarum tum Patrum testimonia fuerint quidem agnita, & producta lapidissima a Moralis Tractatoribus; sed subinde ad eos sensus contorta, qui vel iphi magis artebant, vel probati erant Amicis, quibus non affecta aut obsequio solam, fed doctrina quoque gratificari, & indulgere cura erat praecipua. Quoniam praeclae tempore prodierint tam male feriati Theologici, haud cogas me divinare; Davus sum enim, non Epipius. Satis tibi scire, eos revera extitisse; non exate quidem Sophorum Gentilium, apud quos alte invaluerant praeclara Platonis, & Euripiis monita a Stoico consignata
(in Epitem).

DE HUMANIS ACTIONIBVS.

(in Epist. Lector. Com.) Non quis dixerit, sed quam recte dicatur, in quaerenda
veritate per plenum. Qui ut complacent, **T** delectent te, verba faciunt, eos
tamquam malos prae foribus exclusio: sed multo post inchoatam **A**ram Christianam.
Quid si hoc minime tibi pertinuere potes, adi P. Albertum de Aperitis, pictatis
doctrine haude compuncum Scriptorum, qui seniam totius rei tibi aperte, ita ut
nequeas amplius ambigere.

39. Haec proler laudatus Scriptor (Prel. ad tr. de Ornato Mulier. n. t.) non utique aereis verberans, sed homines aliquos et reprehendens. Non pauci modicorum questionum arbitrio sese constituerunt, atque inter Theologos irreperere. Et ceteri cupunt se penitus, quoniam Divinam Litteraturam, pritorumque Patrum sententias perspicere in controversia aliqua ex auctoritate obsecrunt; nibilominus ut nequit quibus suis placitis, nullo fundamento etiam innixis, servitores ancillorum, iusque dogmata, que semet imbibuntur, praefatce, tuantur, vnde plana apertam sunt Sacris Codicibus, quam Patrum monumentis inferre, usivole torqueas, eludere, infideli, turbare, ac iraducere minime dubitant. Siquam enim mundi corruptelam valde usitam Scriptura Sarcofanda, et Patres improbat damnamque: *ii omium operam fadidisse, quo hominum gratiam accipientur, ejusdem corruptelam patrocinio suscipientem, impendant; aucte vel impendant, candem Scripturam, et Patres ladiabunt, quam religioni, babere maluit, ne dicant prodere.* Hec vero canis prudentia ipsissima illa est (concludit n. 6.) que in animarum iudicio ferendo personas hominum sustinet, que pio panis bocula veritatem describit... at enim hac et inimica Deo, et monstra est Apologetus. Putatis Christiani Dominum crucis supplicio damnandum, si predicatione sua (quod erat ceterorum a Deo alienum) ablandiri voluisse? Primum illi, qui sive fidei, sive credam. Moxi tunc sedebant?

ribus illis, qui super cathedram Moyriam iudeantur.
69. Verum non videat confutatio diutius immorari in referendis dannis probris
que Sacra Theologia. Morali iustitiae superiori memoria. E re magis erit curatus
perverida, quanam via nobis omnius sit deinceps incendium, ne ab officiis nostri
religione declinemus. Notus enim apologus a D. August. (Epiph. 29. ad Hier.) ex-
piellus, cum quidam rufus in pustem, ubi aqua tanta erat, ut eam magis expe-
ret non moreveret, quoniam sufficiat non loqueretur, accedit aliis, Et o vi admirans
aut quomodo bene ecclasiatur? Ad ille, obsoleta, iugis, quae quoniam hinc me libera-
rit, non quoniam bene ecclasiatur queras. Porro ad votum non rectilinee instruit Summus
Pontifex, & Universitas Ecclesie Magister, CLEMENTIS XIII. Sanctorum memoriae,
qui (in Epiph. ad Oratio Episcop. 14. Sess. an. 1758.) haec studient tam
modum Ecclesiasticis Pastoriibus, quo morum (sanctissima) similitudine luce res-
plendant, præstribus inviolate fervandam. Ad paros sanctissime mores accedit oper-
tis digna Ecclesiastis homine atque its percepta doctrina. Scripturas cognitis baleant
omnis enim (ad Tim. 3.) Scripturas divinitatis inspiratae utilis est ad docendum, ad
arguendum, ad comprehendendum, ad eritacionem in iustitia, ut per seculas si homo domus
ad omne opus bonum instruetus. Sacrum igitur utriusque Fidei Codicem, Ecclesiastis
traditionem, Sanctorumque Patrum scripta, velut fonte, adcent; unde para, Et in-
coronata Fidei, morsaque doctrina profunditur.

corripit Fata; moraturque invictus propositus.
61. Eadem ipsi pridie inculcaverat Spectabilissimo Clero Paracino (in Epis. Paracini, hunc scripta an. 1743.) ad illius Ecclesiae regimina incredibili omnium bonorum gaudio & plausu: *Divinitus Pugnus, Sacrae/Concilii Tridentini, Preceptorum nostrorum Declaratio, familiare Sanctorum Patrum & praefixa Chrysostomi conciones Ad Mediolanensis Ecclae Recorribus animarum maxime utilia, & Sancti Caroli Borromei spiritu plena, iantes moros Regulis ex limpidissimis fontibus baupas, Romanum Catechizatum, & Ritualis Paracorborum, diurna nocturnaque manu versare possunt.* Et cum summopere commendamus, ut decet dispensatores mysteriorum Dei. Hac sunt laudissima praeprecepta Ancilicis Supremi, quibus si parebunt Ecclesiastici Viri, sicut eratrumque Dilectissimum studiof (parere autem omnino debent omnes) nullum dubium, quin brevi intervallu preclarior illius fane Doctrina supellecitum sint habatur, quam calamo Apostoli Timotheum ac Titum inlustrantis (n. 50.) delineauimus; sive futuram sit optime confutum & Moralis Theologie dignitati, & Ecclesie decori, & Fidelium utilitati.

62. Ut autem Moralis quicunque Theologus hauc felicitate posset ex indicatis limpidissimis fontibus saniores morum Regularis, quas Bened. XIV. eius Praedecessor sententias vocaverat, quibus magis sagittariorum ratio, & autoritas facit in Epist. Encycl. super prepar. ad Jubil. 26. Jun. 1749.] omnino certa nolam methodo operari, quia cogitationes, sermones, exercitationes nostrarum invicem rite disponantur, ad hujusmodi finem asequendum. At unde nam licet repete scientiam

59. Prædile
rum Theolog
rum magistrum d
eprobendimus
caſigazens
gravi sermo
Parris Alber
de Albertis

60. A Summo
Pontifice Cle-
men. XIII. pre-
ponitur Eccle-
siasticis viris
legitima Sa-
cerorum studio-
rum forma,
qua servata
declinatur a
vitiose badoniu-
enarratis.

61. Eamden
Studiorum Sa-
cerdotum forman-
constat ab Au-
spice summo
suffite Cleo Ec-
clesie Patriar-
ca prescrip-
tum. Unde di-
scimus, ipsius
constanter pa-
tracivitatu-
naris Doctrina
na Theologis

62. Ut gen
rales seudet
regula a Sum
mis Pontifici
bus prescript
usui deman
densar, ex illis

63. Doctoribus, prefatis; ad Rom. c. 12.) sed ad prudentis queramus in Ecclesiæ, & verba illius cogitentes in coribus nostris. (Eccle. c. 21.) Christus quippe Ecclesiæ dedit Pastor Doctores, ut iam non simus pauci fluctuantes, & circumferamur omni vento. Doctrinæ (ad Ephes. c. 4.) Quod ad me accinet, ex Prudentibus illis, unum hic lego, & propono honorabilem cultu, & conficiarum & sapientiam de architectis, & prudentem eloquii mystici (Ila. c. 3.) Bonaventuram scilicet, qui (Serm. 19. in Hexam.) modum studiorum accurate demonstrat cupientibus. (Eccle. c. 1.) facit prudentiam, atque doctrinam.

64. Modus audiendi. Seraphicus Doctor oportere nos operari in Sacra Scriptura, & exercitare intellectum, sicut ac multi faciunt, exercitantes corpus, non ingenium. Mox indicat, modum studiandi debere habere quatuor conditiones, scilicet ordinem, conditio, & gradum, & quatuor virtutem, & quatuor operem. Ac de prima eaque præcipua conditione hæc docet. Ondo diversimode traditus a diversis, sed oportet ordinare procedere, ne de primo factum poterit vel et converso. Sunt ergo quatuor genera Scripturarum, circa quæ oportet ordinare procedere, & exerceri. Primi libri sunt Sacra Scriptura, secundi libri sunt Originalia Sanctorum, tertii Sententia Magistrorum, quarti Doctrinarum Mundatum, sive Philosopherum. Qui ergo vult distinxere, quærat scientiam in fonte; quia apud Philosophos non est scientia ad dandam remissimam peccatorum; nec apud summos Magistrorum, quia illi ab originalibus extraherunt; originalia autem a Sacra Scriptura: unde dicit Augustinus, quod ipsi dicti potest, & alii, sed ibi est fides tanta, quia non potest esse deceptio.

65. Ondo dividitur scripturam in speciebus differens ita progrederit. Primum igitur est, quod homo habebat. Scripturam non fecit Iudeus, qui solus vult conticere, ad hanc etiam intelligentiam non potest homo pervenire per se, sed per alios, quibus Deus revolavit: sicut per originalia Sanctorum, & Augustini, Hieronymi. Et aliorum: oportet ergo currere ad originalia Sanctorum. Sed quia ista sunt difficultas, ideo neceſſe fuit Summa Magistrorum, in quibus etiudiantur difficultates: sed etiam de multis scriptorum. Et quia ista scripta adducunt Philosopherum, verba, nesciit quod bono sit, vel supponat ista. Et perspicuum descendere ad originalia, quia pulchri sermo est originalium: sermo autem Scripturarum non ponit sermonem ita pulchrum, unde si dimittis scripturam in libris Augustini studens, ipse non habet pro bono, sicut ne Paulus nomen illorum, qui nomine Pauli baptizantur. Sacra Scriptura in magna cautela legenda est. Mox autem periculum descendere ad summas Magistrorum, quia aliquando magnus est in eis error, & ordines habebat intelligere originalia, & non intelligent, immo eis contradicunt. Unde percutit satius efficit, qui vult semper innoveri circa tractatus, & nunquam accedit ad iuxtam, sic est de summis Magistrorum: in his autem homo debet cavere, ut semper adhucratur vita magi communis. Descendere autem ad Philosopherum est maximus periculus, non amplius reverendum, est in Egyptum. Magistri cavere debent, nemini commendant, & appresentent dicta Philosopherum: ne hacratione populus reveratur in Egyptum, & tempore eorum dimittant aquas Siloe, in quibus est summa perfecio. Et vadant ad aquas Philosopherum, in quibus est peritura deceptio. Est ergo ordo, ut prius studiis homo in Scriptura Sacra, quantum ad litteralem sensum; post in originalibus, & ista sufficiat Sacra Scriptura: similiter in scriptis Magistrorum, & in Scriptis Philosopherum, sed transiendo, & furando, quæ ibi non permanendo.

66. Secundum, si placet, num ordinem modumque istum studiendi a Seraphico Doctori, tam leite præsentem, ac reliquorum veterum Sapientum calculo, siue firmatum, religioso custodiendis Morales Tractatores & conscientiarum Moderatores, seu a Romanis Pontificibus designati (n. 54.) seu alii, qui deinceps ipsi studiendi, Moralem doctrinam, & sacerdotem morum regulas, uti præstaudunt (n. 60.) Pontifices Maximi longioriter, aliis etiam luendis, que sicut scientiam in fonte Scripturarum, ubi non est deceptio: An concurrent ad originalia Sanctorum Patrum, quibus Deus revolavit, summa Scripturarum: An adierit etiam Summa Magistrorum, in quibus elucidantur difficultates, que saepe occurunt in difficultissimis originalibus Sanctorum: An in iudicio Magistrorum sequenti adhucrunt semper via magi communis, ubi ipsos variantes, & discordantes invicem reprehendebant: Denuniam an ad Philosopherum, ac rationem naturalem caute deſcenderint, scilicet transiendo, & furando, non ibi permanentendo. Quilibet proprius oculus, modo non cœciat, poterit hæc singula dispicere.

67. In addenda. Thoro: Ex hactenus dictis (n. 53. & seqq.) illud legitima ratiocinationis lege deduci-

tar, eos præclarum Theologi nomen jure sibi vindicare minime posse, qui in adiutoriis explicandis morum regulis ad Revelatum Theologiam pertinenteribus vix solent ad eas fides contingeret, unde Theologia seu Dogmatica seu Moralis habuit argumenta sibi propria; sed pleniora res suas conferre amant vel naturalibus rationibus, vel auctoritate pure humana. Quare quibus in fontem Domini vocatas morales noticias proprio statu, aut officio copiæntes nascisci peropera, voti compos haud fieri unquam; si illorum commentariis ita se mancipet, ut valeat alii vera literatura Ecclesiastice monumenta; quia discipulum se facit Librorum, in quibus sibi periculosa deceptio, quamvis Autores religione, pietate, eruditio, salivis nominibus possint esse conspicui. Non haec est Clericorum propria letio, non istud studium, ut ex recitatione iam telismos Patrum, & Pontificum liquet: quibus hos alterum addatur Iuli. I. (in Epist. ad Clerum Orientalem) Nolite errare, Fratres mei Dilectissimi. Doctrinæ maris, & peregrinis nolite abdui. En infinita Apofolorum, & Apofoliorum Virorum, Canonique habebitis, & frustrum, ut his fratribus & armati contra cuncta inimicorum facilius perstiteremus valentis.

68. Nec fane defuit inter recentioris etiam etatæ scriptores, qui permagno Reipublica Literaria ac ipsius Ecclesie bono, salutare morum doctrinam pro dignitate edificare, atque ad normam Divinarum Litterarum, Sanctorum Patrum, Canonum Ecclesiasticorum confidante exercere solent: ut proprieſtate familiaris eorum letio videatur cunctis commendanda, qui avertent vere sapere, & aliunde ranti non sunt, ut possint proprio marte morales regulæ immediate deducere ex illis primis Theologis fontibus. At neque pro euangelio florulentis Theologis cuiquam ita placent, ne videntur consuetudo, ut tentant ipsorum libros, post innotescere pede decurri, aut quilibet opinione ruto prudenter approbari; & multiplici namque experimento conlati, & ipsos peritæ veritatem acu minime attigui. Hoc dum oblervo & observabo vobis, nec ipsi, nec eorum fautores idcirco habent, unde jure mibi luceat. Neque enim, monet, & confortat me Augustinus omnibus anteposendus, (Ep. 111. ad Fontianum) querulibus disputationes, quandovis catholicorum, & laudatorum hominum, velut Scripturas Canonicas habere debemus, ut nobis non licet salva honestia, quia illi adhuc dominibus, at quid in eorum scriptis improbare atque respicere, si forte invenerimus quod alter fermerit, quam veritas habet. Divinitus adiutorio vel ab aliis intellexisti, vel a nobis. Talius ego sum in scriptis aliorum, tales vobis esti intellectores meorum.

69. Itaque ut idem est Augustinus, deposita diffensionis amaritudine, & fraternali caritate, partem seruata, diligenter, & tranquilla consideratione queramus, quemadmodum causa iudei potest, cur & qui Divina pacis regit Eloquia, ac plurima Sanctorum telismos velut munificissimam castorum aciem ostentant, nihilominus haud infrequentia patiuntur delicia. Et multe, ac varia sunt, non equidem aliquando in errore, sed inveniuntur, & inveniuntur in eis, quod certe nullus ponderis est; sed subtiles & accurata animadversione Virorum aliorum, quorum auctoritas permagna, singularis probitas, solida scientia. Prima causa, eaque valde generalis: quia commemorati Theologi & ipsi homines sunt ex Adamo prognati, adeoque cum inimicis communis parcer, tum obnoxii prejudicis propriis Nationes, Scelos, Scholæ, Intituti: ob quæ facilissimus est lapsus in errores, perit enim omne iudicium, cum rei transitus in affectu, ex Seneca apud Seraphicum (Comp. Theolog. Verit. lib. 2. c. 52.) Extant hanc ad rem in Ecclesiastica Historia serie innumera exempla.

70. Secunda-causa, etiam late patet: quia fieri potest, ut ad scribendum animum adpellant nonnulli, zelo magis percuti quam exulta scientia intridit, sive progradientur ad praescrienda, quæ non sunt res ipsæ intra necessitatem legis canonicae, vel ad vetanda, quæ per se labearent. Quam quidem ad rem D. Ambrosius (Jer. 20. in Ps. 118.) ita scripsit: sun in nobis, qui habent timorem Dei, sed non secundum scientiam, flatuentes duxisse precepta, quæ non potest humana conditio sustinere: timor in eo est, quia videtur belli confundere discipline, opus virtutis exigere: sed infelix in eo est, quia non compatuntur natura, non existimat possibiliter. Paxiter Seraphicus (Expos. in cap. 2. Joann.) inquit: Secundum Gregorium nullum omnipotenti Deo sacrificium tale est, quale zelus animalium; debet tamen zelus esse regulatus reæ scientia, non contingat illud: animaliem Dei habent, sed non secundum scientiam. Unde Bernardus: quo servitor est zelus, eo magis scientia est necessaria: dilectio, & cognitio sunt necessaria cum zelō, illa ne infet, ista ne erret. Inde est, quod Benedictus XIV. (in Opero de Syn. Dicc.) nihil frequenter reprehendat, quam leges, statuta, præcepta inferiorum Pastorum, zelum magis quam rottam scientiam, providamque discretionem spirantia.

*Morales
habentur dete-
runt
prædicti
Librorum pre-
fertur, & Cate-
goricis.*

*71. Indagau-
tur causa, ob
quæ causam
aliquando in
errore incide-
re. Autem
causa gravis
probaturque
& prima re-
tineatur a com-
muni hu-
mana nature
vista.*

*72. Secunda
causa refu-
ditur in zelum
immoderatum,
& seculorum &
necessaria
scientia su-
theretica su-
experimentalis.*

70. Tertia af-
fessur causa,
que est sinistra
intelligentia
& expositio Ec-
clesiarum
Regularum.

70. *Tertia causa sic patet.* Cum Divinas Litteras, primorum Patrum Commentaria, Ecclesiasticas Sanctiones, praeternam antiquiores, rite nunc asseque & interpretari difficile admodum sit; eo quod res tanta necessario postule acere ingenuum, omnigenium exquisitum eruditum; attenuum laborem, diutinam excitationem, & plura alia administrare non omnibus passim communia; inde fit, ut aliqui Theologes tractatores non eo, quo proprie valent fenui accepti, & usurpati Testimonio Sacra serie longa produci; sivecum dum ad pra-conceptas suas opiniones eadē infestunt, videntur cum libi tum aliis minus oculatis, revelatae Dei & Ecclesiae doctrinam proponere, raspe tanen, quod mere humanum est verbum, venditare. Quadrant ad hoc verba superiora (*num. 64.*) Seraphici Doctoris, qui posquam Summis Scholasticorum Magistrorum elucidari exiit disputationis occurrentes in operibus veterum Patrum Scripturas Sacras explicantium, mox advertit ejusmodi Summas non vacare periculo; quia aliquando magna est in eis error, & creantur magis se vadere, & intelligere originalia, & non intelligent, immo eis contradicunt.

71. In Scripturis, Patribus & Canonibus Ecclesiasticis interpretandis praeceulis habenda legitima regula.

71. *Divinorum Codicis, & Ecclesiasticorum monumentorum genuina & accurata intelligentia, non ex nro verborum cortice neque ex uno altero textu precipie sumenda; sed potissimum ex loco leibentium, ex circumstantiis terribendi, ex integræ fermionis serie, & operum economia. Haec & similia caute annuadventur ad monitum iuri ipsum Canonicum, (part. 2. *Dctr. dist. 29.*) ubi annuadventur traditum regulæ. 1. Ex S. Hieronimo: *Sacra Scriptura juxta diversitatem locorum, & temporum. & hominum, quibus scripte sunt, diversas & causas, & argumenta, & origines habent.* 2. Ex S. Gregorio M. Regula Sanctorum Patrum pro tempore, loco, persona, & negotio necessitate traditæ sunt. 3. Ex S. Ildoro: plerique capitula, tricilia iurius canonici, ex causa, ex persona, ex loco, ex tempore confunduntur nonnulli intrinsecum impingunt; tunc ante judicant quæm intelligent, ante incipiunt quæm iterando lebentur perquirant. 4. Addatur hec alia ex Seraphico de Scriptura he loquente (*Serm. 19. in Hexam.*) *Tota Scriptura est quasi una cybara, & certe obiectum per se non facit horribulum, sed cum aliis, & similius unius locus Scripturæ dependet ab aliis immo unum faciem recipiens mille loca.**

72. Benedicta.
XIV. plures
gravissimae re-
gularis proponit
servando par-
tum in lectione
SS. Patrum,
partim in ex-
amine quorum
vis Scriptorum
Catholicorum.

et ad suo, immo unum in eam recipimus, non aliud.

72. Quod veteres Ecclesie Patres speciatim Regulas ordo assignat Bened. XIV. (in Operis de Beatif. tom. 2. lib. 2. c. 18. n. 8.) quas praefab' habere perspectas. Quod vera generatio omnes spectat Auctores, has doceat adhibendas cautelas, quas (nra. 9.) is praepterium proponit, quibus a Superioribus omni imponitur examinandi opera ab aliquo Scriptore Catholiclo composta. Scriptoribus mentem non ex aliqua particulari, sed ex tota Scriptura texture revolvore pronuntiantibus. Photo fiduciam antecipare. S. Eulogius Alexandrinus legem constituit: scripta dijudicare non oportere ex parte, neque fragmenta quædam sumendo ex his detorta de Scriptoris mente iudicandum. Item benigneitate debent, quantum sibi potest, severitati adiungere, & meminisse celebrissimi dicti Petri Abaelardi, qui in Apologetico ait: notum poverum est, nil tam bene dictum, quod non possit depravari: Et profecto scici prudenter isti est, inquit Lawindus Pritianus (de legen. modir. lib. 3.) cause omnia perpendiculariter. Et quantum potest errorem aut errorum atque vitiis omnia castane in libris damnare: si ea prudenter discedit, qui tam cautelegre vult, ut in scrupulis poseta & causa periret, non animedaret.

73. Continua-
tio Pontificie
dicitur de ex-
vendis preser-
vatis prejudicis
opinionum pra-
sumptarum.

73. *Pergit sapientissimus Pontificis. Debent quoque de alienis sententiis iudicium non ex sua, vel suorum opinione ferre; sed agnoscere libenter probabilitatem doctrinae, et a qua aliquo abhorrent: Noncitra Alfonso de Castro (lib. i. contr. Hier. c. 7.) ait: Sunt plerique, qui se afficiunt aliquorum bonum scriptis, ut si forte quempiam videantur, qui vel digitio transverso a eorum sententiis dicendar, heretici inclamant. Quare fatoe, me non posse cabere iacundiam, quoniam video aliquos haec additio bonaum aliquorum scriptis, ut impiana iactum, si vel in modica re quia ad eorum sententiis dicendar. Volunt enim bonum scripta, velut Divorum oracula recipi, illumine bonorum ei exhiberi, qui solis Sacris Litteris debetur. Non enim jucavimus in verba hominum, sed in verba Dei: Ideo ad rem nostram quadrant a/ festa Joan. Francisci de Pavinis in relatione causa S. Bonaventurae (par. 2. a. 2. b. ubi posquam laudibus exultit Sancti doctrinam, concludit non esse curandum, si aliquis Theologi illi adverterentur; cum iudicium serendum sit, non iuxta eorum placitum, scilicet iuxta regulas Ecclesie.*

74. *Immoderata severita*

74. Jam vero ex duabus potissimum caussis (num. 69. & 70.) memoratis, ni ego fallor, turpissime, repetenda videtur scaturigo nimii cuiuspiam rigoris in praegendis

DE HUMANIS ACTIONIBUS.

gends moruta ac Disciplinæ Christianæ regulis, ad quem sensim declinarunt haud pauci recentes Scriptores, qui Theologiam egeria cæterorum methodo tradidere, & plurima optimæ frugis ex Sacre Antiquitate promptuaris in lucem edidere. Inde est, ut iporum quoque libros non sine delectu sententiarum legendos probandum (n. 67) premonerim; quod utique, pro solo veritatis amore a me prolatum, haud ferente gravare quicunque eos in delictis habent. Quid si præter extant Scriptores alii, qui condito leviteratene doctrinam moralium affectuum ex tumore, aut etiam cum orthodoxia a nobis differentes, ut videantur quod non sunt; tunc illis, utpote habentes in se vita clausa simulatione exterioris virtutis palliata, scenti loquuntur Scriptificus (in Genit. part. 1. scđ. 30.) equi non videt maxime cavendos? e' liquidum qualiterat quod D. Iuditus scriptil de superbus Doctoribus (lib. 3. De Sum. Bon. c. 41.) Estimatio prava arrogantis Sacerdotum, per quem iniuriantur sanctos rigore disciplina, & legum negligunt caritatis affectiones; qui deinde volunt rigida severitate, sed formam humiliatis profane nequunt, ut magis seribunt quam mites aplicantur. Superbi doctores vulnere potius quam emendare noverant, Salomon testans, qui sit: in ore fulti virga superbie, quia increpando rigidæ facti, & compati humiliter resuunt.

Ita ubi proprii doni servitiositate posse, non calamus. Ita liberatus, scinditur laetus moralis, sed videtur prouincia in subtilitate. Authoribus ex zelo qui secundum scientiam scientiam noscere, fui ex minus rebus intelligentia Scriptificus, & P. ram, & Partricium in aliis vero ex superbia, & peribis, & hypocrisy.

75. Ut ab omni se temeritate nota, seu calamitate labi libertut superior non animadverso, qua contendimus respudatas morales doctrinam nimis rigorem praeferentes, cuiuscumque deum sint auctoris, & quocumque ex fine proposita, juvat ad Benedictum XIV. configere, cuius iudicis sanctionibulque remo prudens refragabitur. Exploratum est, quanta dixerit, egrit, decreverit (*Inst. Eccles.* 32. 102. 103.) ad promovendas in Sacra Clerico congregations seu collationes tales, in quibus Theologiae Moralis questiones discuti solent, & conscientia calpis endari praedile Episcopo, vel Pontificis, vel Archibishopystero, vel quovis alio idoneo Doctoro. Quinam autem opiniones in hismodi Ecclesiastici Conventionis maxime prevalere voluerit, hisce verbis declarat (*De Syn. Disc. Bib. 12. c. 7. n. 12.*) Episcopus hoc studio curabit, ut in predictis collationibus Moribus, coram Theologorum sententia vincat, qui media via inter rigorem, & laxitatem incedere norunt. Igitur Pastores, Confessarios, Clericorumque universa quae latet patet Ecclesiæ, alienos optavit a rigoribus doctrinis Auctorum, qui aut ne-
sciant, aut inolite credunt contene, & Via media, que tutissima, incedere. Quia serio autem ex foliice di fuenter Episcopis, proprio deinceps manifestavit exemplo, factus forma Gregis-ex anno; nam quoque legendi, ac scribendo ostendit ejusmodi farine doctrinas, omnes malecule impedit, siquicunque nominibus notavit.

75. Ad exempla descendamus, quæ vitiligoniis viam praeculunt. Nemo nescit quanto conatu, quantave testimoniorum ex Ecclesiastico monumentis collatorum copia quidam recentiores Theologæ ac Juri Canonici Scriptores pertinenti oibi persuaderè sequentia ista. Nimurum. 1. Clericos Seculares bonis patrimonialibus abundantes non posse vitium & lufstantationem capere ex Ecclesiastico neficiis. 2. A D. Th. Aquinato in Summa falso Theologica prognostatum, & a S. Carolo Borromeo in Concilio Mediolanensi definitum, Beneficiario non esse dominos Ecclesiasticorum redditum, qui sine honeste lufstantationi superfluit, colique in profanos usus impendentes, ad restituendum ab eodem ad actos ex lege scriptis. 3. Sacerdotes, qui nec curam animalium habent, nec alium titulum celebrandi in Missis, obligari Conclavi Tridentini decreto sub gravi culpa ad celebrandum in principiis anni Feltis. 4. Lethalis culpe recc evadere Sacerdotes, quoties deficiunt legitima causa non præmitunt Missæ private recitationem Matutini cum Laudibus. 5. Regularium Cretus, quibus suppetunt redditus sufficiētes ad certum Religiorum numerum lufstantandum, idecum aquali egestate haud premuntur, eo ipso quod nullum gratis ad Monasterium admittunt, peccatum gravissimum contrahere simonia Naturali ac Divino Jure, nedum Ecclesiastico, prohibiti: eademque turpi labe sedari Sanctimoniales, quæ generatim quibuslibet pueris Religioni nomen dantibus Dotale Subsidium exigunt ac recipiunt. 6. Antiqui Juri Ecclesiastici communis prescriptio graviter adhuc confringi Fideles omnes ad audiendum diebus Feltis Missarum Parochiales. 7. Matres a mortalitate peccato minime exculari, quæ abgue causa legitima se subtrahunt a naturali onere lactandi propriam prolén.

Antoine Theol. Morel. Tom. I. P. I.

de Synodo
Diecet. ac
de Sacrificio
Missa.

cis fontibus, & Ecclesiæ monumentis deducta; vel ut discordantia posterioribus Summorum Pontificum Constitutionibus, ac declarationibus Sacrum Congregatio-num Urbis Romæ; vel tandem ut opposita nunc nunccepto, & ex rationa-bili causa inducta jas in toto Orbe confutandi, proindeque induenti naturam novi Juris communis. Unde iteratis & conflictis & admonitionibus inculcavit Epis-cope; ut omnia abstineat a ferendis hisce de rebus generalibus præceptis, ac legibus Synodalibus; neve adeo facile aufeuente homines talia ipsi ad aures insufrantes zelo loriarum optimo, sed consilio minus prudenti ac provido, atque ad excitandas fera in Clero, seu in Populo Fidei dissensiones, tumultus, mutuura-tiones apertissimo.

73. Exhiben-tur quedam-
generales re-gule Morales
finali. & Cate-
chistica, quas
idem Ponti-fex Summus
proculba-his in re-
ficiendis op-
tionibus illis.
74. Quod si petas, quibus principis innixus laudatus Pontifex valere iussit sin-gulares illas sententias, oportet non erit potissimum indicare. Primum (lib. de Sa-crif. Missæ c. 13. num. ult.) Sanctionibus Provincialium nonnisi iten-tur, qui Synodis illis sunt subjecti. Secundum (lib. de Syn. Dioc. t. 11. n. 3.) Non omnes Synodales Constitutiones omni loco, & temporis conuenient. Tertia (ib. lib. 11. c. 1. n. 2.) Hanc infestandam, possit antiquas leges contraria consuetudine abrogari; nec quandoque renovari posse populi offensione; quam omni studio preconcavendam prudenter distat. Hec locum libri ostendit, cum conuictu eum rationabilis, & legiti-ma prescripsit. Quartum (c. 4. n. 1.) Imprudenter agit Episcopus, qui mores in suam Diocesem inducere tentat ex rationabili causa poena obfoletos; præcipe si res bu-nusmodi respiciunt, in quibus mutatio fieri potius sine ullo Ecclesiæ dispensio, & puris-
tis Ethices factura. Quintum (n. 4.) Posterioribus legibus antiquæ Disciplinae rigor nonnulli in rebus expresse mitigatis dignoscitur. Hinc cædendum Episcopis, ne ob-tenuerant prijoribus Ecclesiæ canones quidquam in Synodis statuatur, quod con-trarium sit posterioribus istis legibus.

75. Ponentur nonnullæ (quod hic admoneo necessarium existimo) fortasse abutatur principis hujusmodi, que ita præcise ac solitaria infœcta videntur posse aliquo modo afflui ad inuidendum pretextu consuetudini tum relaxationem avite Disciplina Ecclesiastica, tum laxitatem moralium opinioneum; idcirco oportet ex ad ver-perpendere & alias communes regulas de hoc ipso argumento a Benedicto XIV. prolatas isidore in locis, ac præter obliterare, sententias numero longe plures in mollioribus Autoribus, ac eodem Pontifice huius profligatas. Hæc regulæ legem-
tum exprise in lib. 11. de Syn. Dioc. Prima (c. 3. n. 7.) Non potest vetustatis ar-tendi debent labefactari, qui se ratione, decencia, atque honestatí adversatur. Secunda (c. 1. n. 2.) Nunquam rationabiles esse possunt consuetudines, que præcipuas labefactant Leges, quibus Ecclesiasticae Disciplinae nerous continetur. Tertia (c. 5. n. 12.) Consuetudinis non negamus; sed hoc merito admonendum censumus, ut videatur, an hec vel illa consuetudo, vera & legitima dici debet, & apud nos proboque viros recepti sit; ne forte abutus & corruptiles pro judicandi, & agendi norma accipiantur. Quarta (c. 8. n. 2.) Plures Synodales Constitutiones sunt in invi-diam adductæ falsa criminatione nimis severitatis; que tamen expensæ ad Sacrorum Canonum normam deprefentæ sunt coramdatum rigorem potius tempere. Quinta (c. 3. n. 9.) Episcopo non est merendum a novatoris calumnia, cum Constitutiones edit, quas necessarias agnoscit ad depravatos populi Clericorum mores reformando, & sancti-ficos Ecclesiæ Canones reparando, temporum injuria, hononimque malitia labefactans: fa-cile quippe ab improborum dñeferis se tueri deer. Cons. Trid. fess. 22. de Ref. c. 1.

76. Laxioribus pariter doctri-nis ad Ecclesia ex-
terminandis vigili cura
incubuit Be-
nevol. XIV. in
varia pro-
bant exem-
pla.
77. Indica-
tur possum-
gis collecta & in apicum prolatæ ad commodium extemporalium Moralitarum &

81. Denum 4. cum nuperissimo Scriptori, a quo plurima ceteroquin optimæ fru-

Canonistarum, excidisset a calamo hæc affectio, que jam ante non sine advocata exemplum vagabatur: Si Clericis comedie audiantur ob solam vanam curiositatem abque mollescit de-periculo probabili lapsum, etiam res turpæ representantur, & modus representandi Graue si es-
sit turpis, probabilius est non sibi peccatum mortale, celsante scandalô, quod modo viderem Pontificis deus, celsare, & non esse, quia frequentissimum est Clericis comedie interfecte: non lugillare. fece continuat idem Pontifex ab ea multis nominibus refutanda. Unde (ib. 13. de-Syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

syn. Dioc. c. 10. n. 12.) inquit: Qui est, qui non intelligat, rerum obiectarum vel

Theoriam,
et praxim
Moralem.

sunt; & ubi ab illa pendent, probe perpendatur, quantum ab eadem pendent: quod sepius difficile est, nisi per physiologia multum surius versatus. & singulare quoddam acumen tibi comparaveris. Ab illa igitur Metaphysica Traditio, praetare jam a posterioribus huius eti Philosophis exculta, peractur que hic forent aliquoquin premonenda circa Rationalis Animi inrelectiones, voluntates, inclinationes, affectus, habitus, & reliqua huiusmodi.

ARTICULUS SECUNDUS.

De Actionum Humanarum Natura, ac Divisione.

36. Pra-
mittuntur no-
mines de-
monstratio-
nes. **A-**
ctionis & Pa-
tronis.

36. Constituto ultimo fine hominis, ac slabilita necessitate medium ad illum conducendum, patet iam est universitatem virtutem nostram ratio. Siquidem vero ejusmodi media ex dictis alia non sunt, quam humanae actiones bona; ea nunc expendamus, sumpto exordio ab ipso *Actionis* nomine, ut clemens statim quid sit id, quo inicitur lucispiritus. *Actionis* secundum primam nominis impositionem imponit originem motus, ex Angelico Doctori (par. 1. sum. qu. 41. ar. 1.) Sit enim motus, prout est in mobili a aliquo, dicitur *passio*; ita ergo ipsius motus, secundum quod insipit ab alio, & terminatur in id quod moverit, dicitur *actio*. Est igitur actio omnis motus aliquis, sed non viceversa omnis motus actio est, quippe multo exigitur motus, qui vocatur mere *passio*. Quoties motus aliquis producitur activitate cuiusdam causae, idem motus dicitur *actio*, si referatur ad causum motientem; *passio* vero, si spectetur in eo, quod a tali causa moverit, sic ex. ea unus idemque *illuminationis* motus, quatenus a sole egreditur, *actio* est; quatenus in aere recipitur, *passio*.

37. Proximo mo-
tus, apud
profanos, &
antibolos pa-
triarchas
Scriptores.
etiam
Theologici
etiam explicandis; nea infrequens fuit apud alium sicutur Philo-
lophos, & Christianos Platoni praestiterit adductis, inter quos S. Aug. (de Do-
ctrina, lib. 3. c. 10.) scripsit: carissimum vobis maxum animi ad frumentum Deo propter ipsum, & se atque proximo protro Deum: cupiditatem autem nocturnum animi ad frumentum
dum se & proximo, & qualibet corpore, non propter Deum. Quare non est, cur ego relinquere deinceps vocem tam longo, & universaliter uero firmarem; maxime cum doctinam veterum Theologorum, Scholasticorum praestiterit Dissertationem ferme totam compingere propositum, tum quis de verbis, quae solis comparantur ex Se-
raphico (in 2. cent. dist. 44. q. 1. art. 1.) arbitror non adeo anxius esse debere. Moralem Tractatorem, qui fruges lectorum practice virtutis, quae fuit cultus beatorum efficit, ut nota S. Hieron. Pelu. (ep. 202. ad Olympiad.) Nec me terret, quod peracom-
moda sit vox efficiendam Materialiarum eiiorum; quoniam ex D. August. (lib.
2. de Seren. Dom. in monte c. 12.) over non dabent pellere suas deponere, si aliquen-
do ex iipi fit contigit.

38. In ho-
mine donum
Actiones, &
Passiones, &
actiones alia
sunt interio-
res, alio ex-
teriorum.
etiam
bibliothecis.

Cum in creatura aliis substantiis, cum in homine possitissimum existunt motus duplicitis notionis, & appellations mōrē designatōr, nome namque aliquos motus vi motrice sibi propria efficit, & actiones dicuntur; alios in se ipso excitatis sentit ab extraneis causis activis, & passiones nominantur. Priorum motum, id est actionem, principium Animā est, que varia instructa viribus illos producit bifariam; nempe vel quatenus ipsam moveat, vel quatenus motum edat in corpore ibi infero: motus, quos in seipso producit, dicuntur actiones hominis interiores, alio exteriorum appellantr. Ita, dum voluntate sola Deum diligis, intrinsecus tantum agere dicuntur; aut dum hyannis & canticia ore prolatis ipsum collaudas, etiam extrinsecus operari centeris.

39. Extans
in homine A-
ctiones Spir-
ituales, & Ma-
teriales, &c
que partim
animae par-
tent, partim
minime pa-
rcent.

Ex parte
Materialium, sunt quoque ejusdem hominis actiones partim *Spirituales*, ut in intellectu, volitio, reminiscencia; partim *Materialia*, ut nutritio, respiratione, fluidorum circulatio. Quamvis autem ea omnes sint revera motus, qui efficienter ab ipso homine procedunt; experimento tamen facti explorato confit, non eodem modo singularium illarum, sive prioris sive posterioris sine generis, proficiere ab homine, & participare mortalitatem, quae impræsensuram consideranda venit. Etenim alias actiones tum *Spirituales* tum *Materialia* sub sunt imperio animæ, & possunt deliberatae ac liberamente, ut contemplatio veritatis, desiderium virtutis, consilio, motus lo-

calis totius corporis vel quarundam ejus partium, dum mechanicam corporis construicō nullo virtutis laborat; alio contra non subiectam animæ dominio, & absque libertatis uero eveniunt, ut sequentis exemplis patet.

90. Universi loquendo duplex causa est, cur ab animæ imperio subtrahantur non-spirituales actiones, sive Spirituales sive Materiales, quæ in homine contingunt. Prima, pli ponuntur quia spelta intima naturæ humanae constitutione nullo pacto animæ subiecta in actionium tum telliguntur. Secunda, quia tametsi absolute regi possint animæ consilio, & arbitrio, attamen producentur interdum sine deliberatione, & libertate, vel ob su-perinductum aliquod naturæ impedimentum, vel virtute folius hominis agentis. Eiusmodi sunt, ex *Materialibus* actionibus ob primam cauflam, concordio ciborum in stomacho, elaboratio chilii & lanuginis, pulsus cordis; ob secundam visus, locutio ca-
gurgitacionis manus. Ex *Spiritualibus* vero sunt; ratione prioris causæ, lenitatio cor-
loris, soni, odoris, & exinde promittant sensus voluntatis aut tristitiae, nec non subsequente inclinatio ad protegendas vel aversandas objecta exteriora, qua organa corporis percellentes produbunt originem hisce animæ lenitiationib; ratione causæ posterioris cauelestis ille, qui predictis inclinationibus praestat, quando pravius idem sensus fuit ita vehemens, ut nullum reliquerit consultationis locum; sive, ut scilicet utram vocibus, sunt vari illi motus concupiscentie, qui dicuntur primi primi, hoc est profus indeliberata.

91. Cum foliæ actiones hominis, deliberate ac libere produbent, capaces sint bonitatis, & malitiae moralis, ac dignæ premio & supplicio; idcirco ea sola vocantur *Moralis*; reliquæ omnes ex deliberata ac libera voluntate minime prouidentur quacunque ex caufla, *Naturalium* nomine designari solent. Rursum quia operari ex consilio, & arbitrio est maxime proprium hominis rationalis, prout a brutis animalibus separatur: inde sit, ut priores illæ moralis actiones dicuntur non tantum *bonitas*, sed etiam *honestas*, id est, non solum ab homine prouidentur, sed praeter homines propriez, posteriores a contrario, que naturales seu necessariae sunt, appellantur quædam actiones *hominis*, sed tamen non *humanae* contentantur. Ita Theologia Scholarum omnes cum D. Thoma, qui (2. 2. q. 1. ar. 1.) scribit: *Ulae actiones propriæ humanae dicuntur, quæ ex voluntate deliberata procedunt; si quæ autem aliae actiones homini convenient, possunt dicti quidem homini actiones, sed non propriæ humanae, cum non sint homini, in quantum est bono.*

92. Quocirca ad dignificandum, num actio aliqua sit reputanda *humana* necne, non sufficit rimari principiis, a quibus proxime in homine existunt, utrum felicitate prodierit a principiis, quæ sunt homini communia cum bestiis, aut ab aliis, quæ sunt homini duxatae convenientia; nam scuti quandoque contingit, ut materialis actiones edendi, bibendi, circumveniendi, quorum principia proxima sunt nobis cum brutis communia, denominationem acquirant utrum *moralium* & *humana*ram, quia sponte ac libete in nobis extiterunt; ita viceversa sit, ut intra spatiū naturalium actionum consistant plures spirituales operationes intelligendi & volendi, quantumvis immediate eminant a principiis homini maxime propriis, quoniam circa libertatem ultiem emercentur. Illud ergo in hoc negotio potissimum in-
tendendum, an actiones procedant vel non procedant ex voluntate deliberata, tamquam a principio aut elicente, aut falsole imperante.

93. Ob id etiam sequitur, actionem aliquem ab homine productum, sub una ratio-
ne esse posse *humananum*, & non *humananum* sub altera, loquendo in genere mortis. Sic dum quis bona fide, atque ex ignorantia profus invincibilis, rem aliam de-
tinet, mulierem cognoscit non suam, amicum loco seru intermit; cum absolute
hæc omnia officia voluntate deliberata, atque edere dicuntur humanos, in quantum
simpliciter sunt adus decendi rem, cognoscendi mulierem, intermitendi aliquod
animal; at idem adus reputantur non humani sub ratione furti, adulterii, homi-
cidii, quam illis inde profus inculpare ignorat, & hoc alterum verum est, ei-
us animo foret ita dispolitus, ut eadem plane ageret scelus quoque ignorantia;
quippe, ut actio judicetur humana vel non humana, non ab habituali, sed ab a-
uctio, rebus. *Hu diversa*

94. Juxta banc observantem Angelicus, & Seraphicus tradantes de ignorantia docent, nos statim cœlendum profus involuntarium et inculpabile aliquod pecca-
tum, eo quod ex ignorantia commidum perhibentur; qua se ficit agens potius igno-
rare solum unam alteram actionis peccaminalem circumstantiam, & scire absolute
actionem esse peccaminalem. Potest contingere, ut Angelicus (2. 2. q. 76. art. 3.) quod
aliquis ignorat quidem aliquam circumstantiam peccati, quem si ficit retrahetur a
peccato, & tamen ab eo remanserit in eius scientia aliud, per quod cognoscit illud
culpabilis confitetur peccatum.